a muflonů na vegetaci, druhy rostlin a na ně vázaný hmyz. V posledních letech upoutal pozornost osud jasoně dymnivkového (*Parnassius mnemosyne*), jehož dříve velmi početná zdejší populace se jen díky cílenému zásahu ochrany přírody v okrajové části lesa mimo oboru vyhnula úplnému zániku. Dlouhodobý spor mezi státní ochranou přírody a státní správou lesů zde pokračuje, i přes poměrně jednoznačné argumenty a skutečnost, že na nepříznivou situaci upozorňuje odborná veřejnost posledních nejméně 30 let (např. Chytrý a Danihelka 1993, Hédl a kol. 2010; Chytrý a Prokešová 2020, viz https://botanospol.cz). Studie z r. 2020 se soustředila především na oddělení působení oborního hospodaření a extrémního sucha, které na jižní Moravě panovalo mezi lety 2015 a 2019. Data o změnách vegetace poskytl monitoring Botanického ústavu AV ČR v Brně, založený na 75 plochách opakovaných každých pět let. Srovnání vývoje mezi lety 2013 a 2018 ukazuje, že změny se odehrály jen v oboře s volným přístupem zvěře (blíže viz grafy na webu Živy). Snížila se pokryvnost vegetace a průkazně ubyly počty druhů. Mizí zde také ohrožené a zvláště chráněné druhy, např. orchideje hnědenec zvrhlý (*Limodorum abortivum*) nebo vstavač nachový (*Orchis purpurea*), a další charismatické druhy jako zvonek boloňský (*Campanula bononiensis*), třemdava bílá (*Dictamnus albus*) nebo hvězdnice chlumní (*Aster amellus*).

Ve zmíněných případech se rozsáhlé obory nacházejí v chráněných územích, proto je jejich nepříliš povzbudivý stav v hledáčku odborné veřejnosti. Jde o dokonalý paradox: historické oborní hospodaření v těchto lokalitách pravděpodobně spoluvytvořilo unikátní ekosystémy s velkou druhovou diverzitou, která je však dnes ohrožována právě oborním hospodařením. Navzdory hluboce zakořeněnému, systémovému problému se situace na některých místech snad přece jen posouvá k lepšímu i díky medializaci nejnápadnějších případů a tlaku odborné i laické veřejnosti. Správci obor v chráněných územích jsou sevřeni mezi ekonomickými požadavky svých zaměstnavatelů a zákonem podloženými požadavky ochrany přírody.

Postupující klimatická změna navíc vede u intenzivně využívaných obor ke stále větší zranitelnosti. Během let s velmi nízkým úhrnem srážek, který se v nejsušších letech v nejteplejších oblastech České republiky dostává jen mírně nad 300 mm, je produktivita vegetace omezená, a navíc ještě potlačovaná tlakem hladové oborní zvěře. Je pravděpodobné, že extrémní klimatické situace budeme v blízké budoucnosti zažívat častěji a oborní hospodaření je bude nuceno reflektovat. Pokud bychom byli schopni společně upravit hospodaření s lesní zvěří, mohlo by to prospět ochraně vzácných druhů a biotopů. Klíčem jsou nižší koncentrace zvířat a asi také střídání pastevních a regeneračních fází. Neplatí to jen pro obory, ale i pro celou krajinu.

Doplňující snímky a grafy, použitou literaturu a internetové zdroje uvádíme na webové stránce Živy.

Petr Dujka

Zaniklé obory východní Moravy: zapomenutá místa myslivosti 18. a 19. století

Článek na str. LXXV–LXXVII kuléru se snaží přiblížit nepříliš vzdálenou minulost zaniklých obor v Hostýnských vrších a jejich podhůří a vliv na současnou podobu lesa a krajiny. Součástí článku je i tato obrazová příloha, která poukazuje na význam studia archivních pramenů.

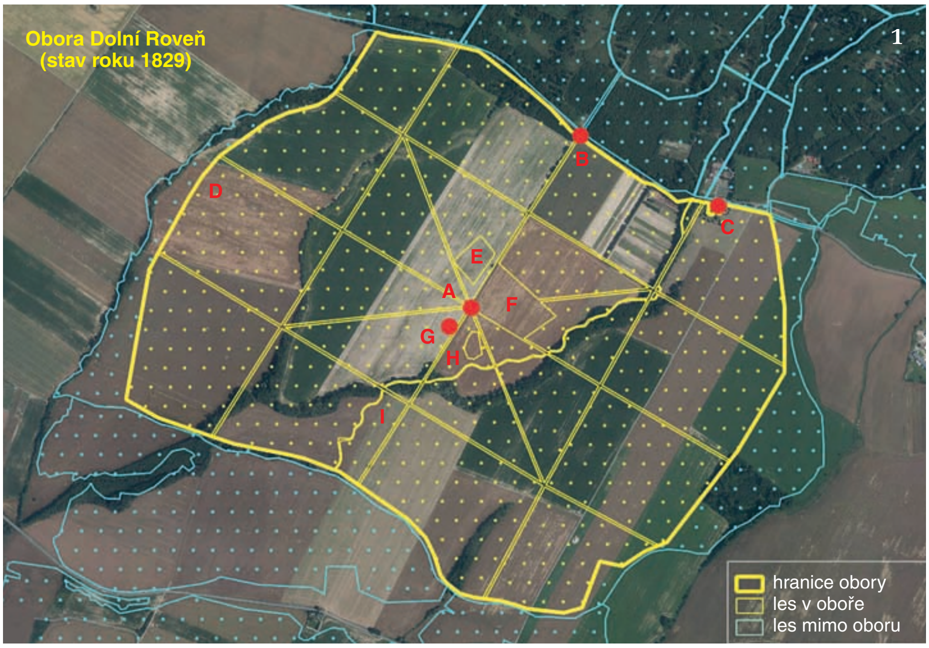

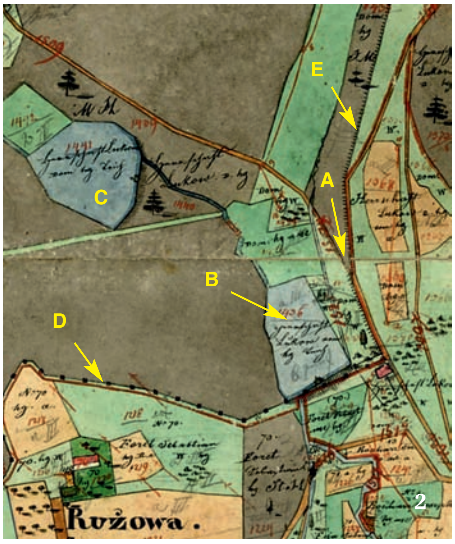

1 Obora Dolní Roveň. Digitalizovaná mapa podle indikační skici Lukovečka z r. 1829 na podkladě současné ortofotomapy a parcelní kresby. Digitalizované mapy jsou základem pro lepší porozumění uspořádání dnešní krajiny.
A – střed obory, B – hlavní vstup (spojnici mezi body A a B tvořila dubová alej, blíže obr. 1 v kulérové příloze na str. LXXV), C – hájenka Hadovna, poblíž které byl vstup pro myslivecký personál, D – oborní plot, E – západní louka, F – východní louka, G – lovecký pavilon Zámeček, H – jižní louka, I – původní koryto potoka Židelná. Orig. P. Dujka, upraveno podle: M. Ticháček (2004) a Moravský zemský archiv (MZA, 2021)

2 Jižní část lukovské obory na indikační skice Lukova z r. 1829 zachycuje: A – hlavní vstup, B – zaniklý rybník nad Horním mlýnem, C – rybník Bezedník, D – znázornění úseku oplocení s kamennými sloupky (blíže obr. 3 na str. LXXVI), E – oplocení na dřevěných kůlech. Šedá barva značí les, zelená louky a okrová ornou půdu.
Orig. P. Dujka, upraveno podle MZA (2021)

© Nakladatelství Academia, SSČ AV ČR, v. v. i., 2023. Přetisk článků včetně obrázků se výslovně zapovídá. Veškerá práva včetně práva reprodukce jsou vyhrazena.